

**Міністерство культури та інформаційної політики України
Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
Факультет музикознавства, композиції, вокалу та диригування
Кафедра музичної фольклористики**

Дипломна робота
на здобуття ступеня «Бакалавр»
на тему:

**«Етнографічний фольклоризм у Львові:
історія, сучасний стан та перспективи»**

Виконала:
Студентка IV курсу денної форми навчання
профілізації «Етномузикознавство»
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
Добровольська Ольга Михайлівна

Науковий керівник:
кандидат мистецтвознавства
доцент кафедри музичної фольклористики
Лукашенко Лариса Валентинівна

Рецензент:
кандидат мистецтвознавства
доцент кафедри музичної фольклористики
Рибак Юрій Петрович

Львів - 2021

Зміст

Вступ.....	3
Розділ I. Вторинне виконавство в Україні.....	6
1.1. Постановка проблеми	6
1.2. Історія етнографічного фольклоризму в Україні : (кінець XX – поч. XXI ст) 7	7
1.2.1. Зародження та становлення українського етнографічного фольклоризму	7
1.2.2. Гурти «другої хвилі».....	11
1.2.3. Фольклорні гурти при вишах та позашкільних мистецьких закладах	15
Розділ II. Етнографічний фольклоризм у Львові.....	19
2.1. Фольклорні гурти.....	19
2.1.1. «Родовід»	19
2.1.2. «Коралі».....	21
2.1.3. «Марвінок»	25
2.2. Інші фольклористичні спілки	26
2.2.1. Громадська організація «Гурба»	26
2.2.2. Аматорське танцювальне об'єднання «Дриг»	28
2.2.3. Майстеркласи народного співу	29
Висновки	31
Список використаних джерел	32
Додатки.....	26
Додаток А. Світлини.....	26
Додаток Б. Питальник для учасників інтерв'ю.....	40

Вступ

В останні десятиліття в Україні спостерігається зростаючий інтерес суспільства до музичного фольклору – це зумовлено різноманітними соціальними та політичними чинниками. Безумовно, головною причиною є розвиток України як незалежної суверенної держави, не малу роль відіграє й невинний процес захисту нашої незалежності, насамперед від сусідньої Росії, що сприяє підйому національної свідомості українців, інтересу та шанобливому ставленню до традиційної народної культури та пісні. Незаперечним підтвердженням цієї думки слугує факт, що цьогоріч український гурт «Go_A» виборов п'яте місце в фіналі конкурсу «Євробачення» із гаївкою «Шум», виконаною українською мовою.

Хід новітньої історії нашої держави сприяють тому, що розвиток українського фольклорного вторинного виконавства в останні десятиліття відбувається увесь час по висхідній. Особливої популярності набуває напрям так званого «етнографічного фольклоризму», що відрізняється від сценічного, або аранжованого тим, що при такому підході виконавці намагаються виконати народний твір якнайбільш подібно до першоджерела, так як його виконують в питомому середовищі. Оскільки цей мистецький процес є досить молодим, то він лишається поки що практично невивченим. Це зумовлює гостру **актуальність** обраної теми дослідження. Істотним є факт, що історія львівських вторинних етнографічних фольклористичних гуртів налічує усього близько трьох десятиліть і більшість з них успішно функціонують й до сьогодні. Власне це зумовило деталізацію назви: «історія, сучасний стан та перспективи», оскільки ці всі відомості в дрібницях можна було дізнатись та вивчити безпосередньо від самих учасників фольклорних колективів.

Отож об'єктом вивчення є історія та розвиток виконавського фольклоризму в Україні в цілому та Львові зокрема, **предметом** дослідження стала історія заснування, розвитку та сучасна діяльність вибраних львівських фольклорних гуртів та об'єднань етнографічного виконавського напрямку: «Родовід», «Коралі», «Марвінок», «Гурба», «Дриг».

Не зважаючи на спільний етнографічний підхід до відтворення народних пісень та інструментальних творів кожен із гуртів має свою специфіку, що стосується підходу до вивчення народних творів, манери відтворення, репертуару, інструментарію тощо. Отож дослідження історії виникнення, репертуару та напрямків діяльності перелічених гуртів є **метою** даної роботи.

У процесі досягнення мети поставлені і виконані наступні **завдання**:

- проаналізовано стан дослідження теми;
- прослідковано історіографію вторинного виконавства в Україні;
- вивчено та систематизовано доступну інформацію про Львівські фольклористичні гурти з електронних та друкованих ресурсів;
- складено питальник для проведення інтерв'ю із учасниками гуртів;
- проведено інтерв'ю із учасниками гуртів;
- описано історію виникнення та діяльності гуртів;
- зроблено спробу аналізу історичного та соціологічного аспектів львівського виконавського фольклоризму та визначення перспектив розвитку вторинного виконавства.

Основною **джерельною базою** для роботи стали матеріали інтерв'ю, проведені із учасниками гуртів «Родовід», «Коралі», «Марвінок», «Гурба», «Дриг». Також частину матеріалів було взято із інтернет-ресурсів, методологічну та історіографічну інформацію здобуто із опублікованих наукових праць із історії та теорії вторинного виконавства, етномузичної соціології.

Новизна дослідження полягає в тому, що у роботі вперше робиться спроба проаналізувати львівське вторинне виконавство етнографічного спрямування, визначити причини його виникнення, особливості функціонування та роль у сучасному культурному житті міста.

Методологічне підґрунтя:

Праці із теорії та соціології фольклору С. Грици та А. Іваницького;

Методологічні праці із викладання фольклорного виконавства Л. Гапон, В. Осадчої, І. Сінельникова, Р. Цапун та інші

Праці з історії народнопісенного виконавства Ю. Карчової, Н. Шевченко, В. Сінельникової, І. Сінельникова.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків, які підкріплюють теоретичний матеріал. У **Вступі** окреслено усі необхідні аспекти дослідження. У **Першому розділі** визначається методологічна основа стосовно означення вторинного виконавства як явища, характеризується історія українського етнографічного виконавства. **Другий розділ** містить характеристику діяльності львівських вторинних етнографічних гуртів. У **Висновках** робиться узагальнення як стосовно історії українського етнографічного виконавства, так й окреслюються особливості, тенденції та перспективи діяльності львівських фольклористичних спілок. У **Додатках** вміщено світлини, що ілюструють зміст роботи, а також Питальник для учасників інтерв'ю.

Розділ I. Вторинне виконавство в Україні

1.1. Постановка проблеми

Українське вторинне фольклорне виконавство протягом історії свого розвитку було тісно пов'язане з однієї сторони із традиційним автентичним співом а з іншої – з професійним сценічним виконавством. Власне іноді ці поняття дуже важко розмежувати, оскільки це явище багатогранне та різнорівневе, часто можна спостерігати накладання автентичного та сценічного, професійного та аматорського проявів тощо. Важко іноді зорієнтувати й в термінології й у визначені суті поняття. Ця проблема почала порушуватись ще в другій половині ХХ ст. в контексті професіоналізації народного виконавства та активізації самодіяльності. Численні колективи народного співу часто культивували спрощений співочий стиль як ознаку та запоруку їх власне «народності», що надавало йому статусу «вторинного» відносно академічного, зумовлювало «штучний розрив, який існує в результаті розмежування і протиставлення цих двох співочих манер» [Карчова 2016:36].

В 80-х роках роках ХХ століття ця проблема починає підніматися низкою дослідників. В. Путилов відзначає перехід фольклору із первісного, органічного для нього стану в інший вторинний контекст. Науковець також застосовує похідні поняття «сучасна жива фольклорна спадщина» (вторинні форми втілення фольклору) і «класичний фольклор» [Путилов 1980:13–15] (як відповідник ще не закріпленого в категоріально-понятійному апараті терміну «автентика»). О. Дей також поділяє народну творчість за способами побутування на оригінальну та її мистецьке опанування засобами комунікації [Дей 1980] тощо. Зміни, що відбувалися в суспільстві у зв'язку із поступом цивілізації та суспільним розвитком спонукало дослідників до осмислення співіснування в фольклорі традиційних і новаційних форм. Відповідно до цього, Д. Патрича розрізняє: фольклорні колективи, учасники яких є мешканцями одного села і носіями оригінального фольклору; колективи, учасники яких виконують аранжований фольклор і не є етнофорами; колективи, репертуар яких складається зі стилізованих під фольклор творів, авторських пісень тощо [Патрича 1983]. У світлі теоретичної рефлексії осмислювалися й

певні суперечності у виконавській практиці. Наприклад, чи є вторинними клубні колективи із сільських жительок, що виконують із сцени не традиційний питомий репертуар, а авторські, чи запозичені із інших теренів твори; або ж чи є автентичною співачка, що народилась в поліському селі, згодом дістала вищу освіту по фаху фольклорного виконання? [Єфремов, Пономаренко 1989]. Видається, що ця проблема так і лишилась остаточно не вирішеною

Мабуть з цього огляду багато сучасних дослідників народного виконавства особливо в історичному та теоретичному ракурсах попросту не розділяють цих понять, розглядаючи професійний академічний, народний та навіть естрадний спів у одній площині [Шевченко 2015; Карчова 2016]. Однак в етномузикологічній практиці фахівці виразно відділяють професійний спів від аматорського, вторинне виконавство від автентичного та навіть вирізняють кілька рівнів вторинного виконавства: професійну реконструкцію, що знаходиться поміж автентичним та вторинним фольклором, вторинний (секундарний) та фольклоризм [Грица, 2002:210]. Отож в пропонуваному дослідженні ми головню опиратимемось на другу методологічну позицію, згідно якої виконання народної пісні чи інструментального твору не традиційними носіями (етнофорами) вважатиметься **вторинним виконавством** а засоби її відтворення визначатимуть чи це **сценічне або аранжоване вторинне виконавство («фольклоризм» в розумінні С. Грици)**, що дозволяє використовувати різного роду обробки, аранжування, непритаманні традиції народні інструменти тощо, або ж це **етнографічне виконання (реконструкція фольклору)** якнайближче наближене до першоджерела.

1.2. Історія етнографічного фольклоризму в Україні: (кінець ХХ-поч. ХХІ ст.)

1.2.1. Зародження та становлення українського етнографічного фольклоризму

Ідея виконання народної музики в її «первозданному» вигляді виникла в середовищі українських етномузикологів в кінці 70-х років ХХ століття і була зумовлена новими досягненнями, пов'язаними із активізацією експедиційної

роботи, що значно полегшилася із появою портативних магнітофонів. Значна кількість нових фольклорних записів в першу чергу сприяла новому якісному поштовху в дослідженнях народної музики. В цей час з'являються фундаментальні видання праць С. Грици, О. Правдюка, М. Гордійчука, відбувається популяризація народної творчості, зокрема завдяки радіопередачі «Золоті ключі» С. Грици, утворюється фольклористична секція при Союзі Композиторів України, Відбувається 9-й Міжнародний З'їзд славістів (Київ, 1983 р.) [Іваницький 1997:92-96; Карчова 2016:38] тощо.

В Росії на той час вже кілька років існував ансамбль під орудою дослідника народної музики Дмитрія Покровського (заснований у 1973 році). Саме цей колектив став у тодішньому Радянському Союзі першим ансамблем, що виконував народну музику в близькій до автентичної манері. Цей колектив протягом 70-х років кілька разів концертував в Києві. За словами одного із засновників фольклорного ансамблю «Древо» Євгена Єфремова, виступи ансамблю Покровського супроводжувалися страшним ажіотажем, люди не могли потрапити на концерти, зали були переповнені. Виступів цього колективу надзвичайно вразили Є. Єфремова, і тоді він вперше подумав про створення подібного ансамблю в Україні [Інтерв'ю з Єфремовим].

Власне київський гурт «Древо» став першим в Україні що репрезентував фольклорне виконавство етнографічного спрямування. Колектив розпочав свою діяльність у вересні 1979 року, його ініціаторами та засновниками стали фольклористка Валентина Пономаренко та відомий київський етномузиколог Євген Єфремов, які на той час були студентами Київської консерваторії (нині – Національна музична Академія ім. П.Чайковського). Вони зустрілися в одній із фольклорних експедицій, де й народилася ідея створення гурту. Згодом було запрошено ще кілька осіб, щоб разом спробувати відтворити пісні, які вони почули та записали від автентичних співаків. Спроба виявилась успішною: Євген Єфремов, що обожнював співати з дитинства, володів винятковим тембром голосу та був на той час вже молодим дослідником та аспірантом Ігора Мацієвського, був обраний лідером колективу. Учасники «Древа» дуже скрупульозно ставилися до відтворення матеріалу: вони детально аналізували

записи, шукали тембри, працювали над відточенням діалектної фонетики. Репертуар обрали на основі двох контрастних стилів – Київського Полісся, яке досліджував Є. Єфремов та Полтавщини, де зосередилися в основному на репертуарі співаків із знаменитої Крячківки. Цей підхід до вибору репертуару був підтриманий й науковим керівником Є. Єфремова І. Мацієвським¹ [Інтерв'ю з Єфремовим; Гурт «Древо»].

В кінці 1979 р. ансамбль отримав запрошення від російського етномузикознавця Едуарда Алексеєва взяти участь у звітній сесії Всесоюзної Фольклорної Комісії при Союзі Композиторів СРСР. Ці сесії відбувалися тоді щороку і організовувались для того, щоб фольклористи кожної тодішньої республіки прозвітували про свою пошукову на наукову роботу. Виступ «Древа» відбувся в грудні 1979 року в Будинку Творчості композиторів у селищі Репіно під Ленінградом та був дуже успішним². Згодом учасники колективу зустрілись із ансамблем Покровського вже як із колегами і виявили, що обидва колективи використовують подібні методики реконструкції автентичного співу в напрямках дихання, звуковидобування, артикуляції тощо [Інтерв'ю з Єфремовим].

Перший український фольклорний гурт «Древо» недовго був єдиним. Буквально через кілька років почали з'являтися інші фольклорні колективи етнографічного спрямування. Так, у 1983 році виник Харківський гурт «Слобожани», який згодом змінив назву на «Муравський шлях» під керівництвом Віри Осадчої при Харківському обласному центрі народної творчості. Його учасники зосередили свою увагу на вивченні та відтворенні пісенного фольклору, народних обрядів, традиційної ансамблевої музики ("троїсті музики") і танців Східної України (Слобожанщина та Полтавщина). Напрямок діяльності цього гурту було означено як «дослідницько-виконавський»,

¹ Саме на той час І. Мацієвський в Ленінграді створив «Камерний експериментальний фольклорний ансамбль», що виконував музику різних етносів: гуцульські співанки, литовські сутартінес, пісні козаків Забайкалля, грузинське багатоголосся, інструментальну гармошечну традицію Псковщини тощо. Такий підхід був обраний для того, щоб зосередитися головню на контрастних стилістичних ознаках різнорідних творів.

² На той час в Ленінграді, окрім згаданого ансамблю І. Мацієвського, функціонував ще один фольклорний колектив під керівництвом Анатолія Мехнецова. Учасники обидвох гуртів одразу ж визнали «Древо» своїми побратимами.

що також вказує на науковий підхід до реконструкції та виконання автентичної музики. До складу гурту входять фольклористи-дослідники, викладачі, а також студенти, які співають у гурті і включаються до дослідництва. Репертуар гурту на сьогодні налічує більш як 50 унікальних ліричних, козацьких та солдатських пісень Лівобережної України, а також більше 100 зразків календарно-обрядового та весільного фольклору, колискових пісень та дитячих ігор, інструментальних награвань та фрагментів народних обрядів тощо [Гурт «Муравський шлях»].

В 1990 році з ініціативи випускника Рівненського інституту культури Юрія Кондратенка у Львові створюється фольклорний гурт «Родовід». Цей гурт вперше на західній Україні почав виконувати народні пісні в манері максимально наближеній до автентичної. Експедиційні записи зроблені Ю. Кондратенком на Галичині склали й перший репертуар колективу; пізніше він поповнився творами у записах Володимира Гошовського, Євстахія Дюдюка та піснями із родинних сіл самих учасниць гурту. Отож репертуар «Родоводу» склали обрядові твори з Бойківщини, Надсяння та Опілля: колядки, щедрівки, гаївки, риндзівки, весільні, рідкісні трудові ланканки до худоби, вівкання, гойскання а також чимало звичайних балад та ліричних пісень.

Одним із перших вторинних гуртів інструментальної музики, що виник на першій хвилі реконструктивного фольклоризму став гурт «Надобридень». Гурт створено в 1992 році за ініціативи етноорганолога Михайла Хая, який став також його при Кафедрі музичної фольклористики НАМУ ім. П. Чайковського. Назва «Надобридень» означає ритуальне весільне награвання під вікнами молодої до початку весілля. Більшість учасників цього колективу - випускники НМАУ. Склад завжди відповідав традиціям української народної інструментально-гуртової гри, зокрема троїстим музикам: преша скрипка, друга скрипка, бурдонові цимбали, бас, ліра, бубон, бухало, решітко, бубон, спів. В репертуарі капели традиційний інструментальний репертуар із багатьох регіонів України, нагромаджений у фольклорних експедиціях: це ладканки, марші, коломийки з Бойківщини, «гуцулки» з Гуцульщини, «паходи» з Волині, марші й козачки з Полісся; гопаки, марші й польки з Наддніпрянщини,

Полтавщини; подільські «Вівати», «Каперуш» тощо. Виконуються також приспівки до танців [Гурт «Надобридень»].

Отож діяльність цих кількох гуртів склали етап зародження та становлення українського фольклорного етнографічного виконавства, що тривав від кінця 1970-х до середини 1990-х років . Кожен гурт досліджував автентичний репертуар певної обраної території переважно записуючи матеріал в фольклорних експедиціях, вивчав та виконував народні твори в притаманній для обраної території стилістиці. Перший створений колектив «Древо» слугував взірцем виконавського підходу та методу для послідовників. Своєю діяльністю фольклорний гурт «Древо» відкрив новий напрям у музичній культурі України, «продемонструвавши світові традиційну сільську музику українців як повноцінне й самобутнє мистецьке явище...» [Карчова 2012:3].

1.2.2. Гурти «другої хвилі»

Ансамбль «Древо» можна вважати засновником традиції автентичного виконання, що стала взірцевою для колективів цього ж часу, а також натхненником й прикладом для низки колективів наступного молодшого покоління, що починають виникати із середини 90-х років. Це такі гурти, як: кіровоградська «Гілка», київські колективи «Божичі», «Володар», «Буття», ансамбль автентичної інструментальної музики «Надобридень» та ін. Нерідко самі учасники «Древа» стають засновниками наступних ансамблів.

Наприклад, учасниця «Древа» київська етномузикологиня Ірина Клименко навесні 1993 року засновує фольклорний гурт автентичного співу «Володар», з метою реставрації та виконання стародавніх пісень та обрядів Центрального Полісся. З 2003 року та до сьогодні лідером гурту є Маргарита Скаженик — етномузиколог, викладач, науковий співробітник Наукової проблемно-дослідної лабораторії музичної етнографії при Національній музичній академії України ім. П. Чайковського, активна дослідниця Середньополіського регіону. Пісні та обряди, виконувані колективом, було записано у власних фольклорно-етнографічних експедиціях особисто учасниками колективу. Гурт «Володар» зосереджує свою увагу переважно на

обрядовій календарній та родинній пісенності а також ліричні, солдатські, жартівливі та інші пісні [Гурт «Володар»; Українська музична енциклопедія 2006: 409].

Засновницею кіровоградського гурту «Гілка» виступила Ніна Керімова, випускниця Київської консерваторії та в минулому учасниця «Древа». Пізніше до неї приєдналися подружжя етномузикологів Олександра та Наталі Терещенків, що взяли ініціативу у свої руки після того як Н. Керімова виїхала з України. Ці дослідники-ентузіаста продовжили справу відродження старовинних народних пісень, заснувавши гурти «Златопіль» «Дике поле» (1999) та у складі сімейного ансамблю.

Фольклорний гурт «Дике поле» окрім вивчення та відтворення фольклору активно займається експедиційною діяльністю на теренах Правобережної України між Дніпром та річкою Синюха (Східне Поділля). Отож в репертуарі цього колективу відображена уся жанрова палітра регіону: обрядові та звичайні пісні, ігри, хороводи, танці. Ті пісні, що в експедиціях були озвучені одноголосно старенькими людьми вони реконструювали відповідно до місцевої багатоголосної традиції. Особливо цінні для цього терену протяжні пісні у цьому проекті були врятовані від забуття [Клименко 2019:171]. «Дике поле» – це «одночасно культурно-мистецьке об'єднання, науково-дослідна лабораторія, творча майстерня, неформальний навчальний заклад, а також велике коло добрих друзів» [Гурт «Дике поле»]. Кредо ансамблю – «збереження неповторного колориту місцевої традиції, <...> органічне живе засвоєння традиції, своєрідна спроба її наслідування» [Гурт «Дике поле »]. Ансамбль порівняно із іншими є досить великим, на сьогодні це понад 20 осіб віком від 13 до 45 років, серед них – етномузикознавці, викладачі, студенти, школярі, люди інших професій.

Фольклорний ансамбль «Гуляйгород», створений 2002 року в місті Кіровоград і утворився на базі студентських колективів "Дикий Карапет" та "Златопіль". Учасники гурту «Гуляйгород» активно займаються дослідженням традиційного українського фольклору Середньої Наддніпрянщини (Черкащина, Полтавщина, Кіровоградщина). В репертуарі гурту є традиційна

інструментальна музика, обрядові та побутові пісні, а також танці. Пісенний матеріал подається в традиційній манері багатоголосного співу, характерної для центральної України. Ансамбль ставиться до фольклору, як до розвиненої самобутньої культури, через це не допускає жодних обробок, «чи покращень» автентичного першоджерела для досягнення зовнішніх сценічних ефектів. При виконанні, приділяється увага збереженню неповторного колориту місцевих традицій. «Гуляйгород» не механічно копіює, а органічно засвоює традицію, своєрідно намагається їй наслідувати. Учасники колективу проводять майстер-класи традиційних народних танців, у супроводі “троїстої музики”, до складу якої входять дві скрипки, басоля й бубон [Гурт «Гуляйгород»].

Київський фольклорний колектив «Божичі», також утворений в січні 1999 року, можна назвати не лише фольклорним гуртом, а багатогранним проектом по дослідженню, реставрації та відтворенню українського фольклору. Частина його учасників є випускниками кафедр фольклору Національної музичної академії України ім. П. Чайковського та Київського Національного університету культури та мистецтв. «Божичі» зосередили свою дослідницьку увагу на території Подніпров'я, насамперед Лівобережного. Їхній репертуар, записаний особисто в численних фольклорних експедиціях, більшість з яких відбувалася на байдарках по річках та охопила більшість областей України, складається із вокальної, інструментальної та вокально-інструментальної музики. Вокальну частину репертуару складають традиційні обрядові календарні та сімейні твори, "вуличні" ("застольні") протяжні й жартівливі пісні, народні псалми та молитви тощо. Інструментальну частину репертуару становлять переважно танці, виконані на старовинній гармоні-"венці", скрипці та бубні або барабані з тарілкою. У 2005 році «Божичі» заснували «Школу традиційного народного танцю», що функціонує на базі Національного центру народної культури "Музей Івана Гончара" та Культурно-мистецького центру Національного Університету "Києво-Могилянська Академія". В репертуарі «Школи» близько 70 танців, перейнятих безпосередньо у носіїв традиції. Більшість з них походять з Центральної та Лівобережної України, але є декілька танців із Західної України - з Гуцульщини та Галичини [Гурт «Божичі»].

Засновником та лідером гурту є випускник НМАУ ім. П. Чайковського Ілля Фетисов.

В 2000 році в Києві виникає іще один вокально-інструментальний гурт традиційної музики «Буття». Так само як учасники першого складу «Древа» створювали свої власні гурти, «Буття» стало продовженням «Надобридня». Засновує його родина Бутів. Колектив зосередив свою увагу на інструментальній та танцювальній музиці інструментальну музику, хоча вони виконують й пісні із супроводом і без нього. В репертуарі гурту традиційні українські інструментальні жанри, обрядові награвання, танці, обрядові, ліричні, жартівливі, чумацькі, солдатські рекрутські пісні пісні, балади, та інші твори. Метою гурту є досліджувати й зберігати традиційну музику українців. Учасники з 1997 року займаються експедиційною діяльністю, збираючи репертуар у фольклорних експедиціях по різних регіонах України. Твори виконуються максимально наближено до автентичного варіанту.. «Мислити як народні музики» — провідне гасло учасників гурту [Гурт «Буття»]. Інструментарій: дві скрипки, бас, цимбали, сопілка, бандура, зозулиця, окарина, бухало, бубен, ріг, вокальний мішаний ансамбль. Гурт також організовує інтерактивні дійства такі як майстер класи танцю, співу, гри на інструментах, обрядодійств, традиційних ремесел [Гурт «Буття» а]. Цікавим є факт, що жоден із учасників гурту не є професійним фольклористом, хоча гурт веде активну збирацьку музично-фольклористичну роботу. Також особливістю цього колективу є часто власна інтерпретація творів, як сказано в них на їхньому сайті «ми виконуємо музику, яку любимо та так, як її відчуваємо...», досліджуючи сам принцип існування та побуту, а не конкретні ноти окремого зразка [Гурт «Буття» б].

В українському вторинному виконавстві є й досвід експериментальних проєктів. Таким є об'єднання «Гуртоправці», яке ініціювали учасники кількох колективів: Древо, Кобзарський цех, Володар, Серпанок, Буття, Божичі, Гуляйгород. Вони спробували консолідувати свої надбання у вивченні та виконанні народних пісень та музики різного походження та жанрів: традиційний селянський спів, репертуар народних професіоналів кобзарів та

лірників, народно-інструментальна музика, танці тощо. Прем'єрні виступи Гуртоправців відбулися у 2003 р. на міжнародних фестивалях "Organum" (м. Суми), "Baltika" (Рига), фестивалі "Київська Русь" у Києві. «Гуртоправці» реставрують реліктові язичницькі жіночі ритуали Полісся (викликання дощу з "Кустом", відвертання хмари, спалювання відьми...); традиційне весілля Сіверщини, Полісся, Волині, Підляшшя; лірику Лівобережжя (гуртовий спів); трудові пісні; світські й християнські коляди, псалми, канти, пісні мандрівних лірників; кобзарську епіку; скрипкову гру до танцю, співу, чарки; побутові романси 19-20 ст. Тобто, це свого роду театр, а чи радше «музей» української традиційної музичної культури [Гурт «Гуртоправці»].

1.2.3. Фольклорні гурти при вишах та позашкільних мистецьких закладах.

Окремо слід сказати про навчальні та позашкільні заклади, де навчають народного виконавства та організовують ансамблі народного співу дітей та юнацтва. На жаль, не в кожному такому закладі прицільна увага звертається власне на етнографічний напрям вторинного виконавства. Однак кілька навчально-мистецьких осередків в Україні працюють в цьому руслі. Кілька фольклорних ансамблів утворилось кілька десятиліть назад та успішно функціонує до сьогодні на базі Рівненських навчально-освітніх та позашкільних закладів [Гапон 2010].

Це, насамперед, Рівненський державний гуманітарний університет, де в кінці 70-х на початку 80-х років ХХ століття при Кафедрі музичного фольклору виникли 2 фольклорні ансамблі – «Горина» та «Джерело».

«Горина» – перший молодіжний фольклорний колектив у Рівненській області. Ансамбль був створений у 1979 році Василем Павлюком. З 1999 року ансамбль очолюють Людмила та Сергій Вострікови, керівник інструментальної групи – Богдан Столярчук. В репертуарі "Горини" обрядовий та необрядовий фольклор поліського регіону, інструментальна музика, народні ігри й танці, тощо. Керівники та учасники ансамблю також постійно поповнюють репертуар новими творами, записаними в фольклорних експедиціях. Концертний

репертуар ансамблю постійно поповнюється новими творами, записаними у фольклорних експедиціях керівниками та учасниками ансамблю.

«Джерело» виникає у 1986 році з ініціативи студента тодішнього Рівненський державного інституту культури Івана Сінельнікова та випускниці цього ж закладу, викладачки інституту Раїси Цапун. Гурт зосередив свою увагу на виконанні традиційного народного пісенного а також й танцювального репертуару Середнього Полісся та Волині. Згодом І. Сінельніков переїжджає до Києва і в 1991 році створює при Кафедрі фольклористики Київського Національного університету культури і мистецтв студентський фольклорний ансамбль “Крालиця”. Ці два засновані ним колективи Іван Сінельніков означає як фольклористичні: «бо вони як фольклористи спершу їздять у села в фольклорні експедиції, фіксують і вивчають фольклорний матеріал, а тоді вже у своєму виконанні показують його широкому загалу, обмінюються корисним досвідом і така співпраця є дуже цінною, як для студентів, так і для їхніх керівників» [Гурт «Джерело»].

Кілька фольклорних ансамблів етнографічного спрямування функціонують й при Рівненському міському палаці дітей та молоді. Це, насамперед гурт «Сільська музика», що був створений в 2003 році з числа працівників Етнокультурного центру „Веснянка”, керівників фольклорних гуртів міста Рівного, фольклористів та етнографів. Колектив старається відтворити традиційну поліську манеру співу та регіональну інструментальну традицію, реставрує давні звичаї та обряди. Репертуар гурту формується на основі матеріалів, записаних керівниками та учасниками колективу у фольклорних експедиціях на Рівненському Поліссі [Гурт «Сільська музика»].

Народний молодіжний фольклорний гурт „Веснянка” утворено в 1983 році. “Веснянка” – це творча лабораторія, що займається експедиційно - пошуковою, дослідницькою, видавничою, виконавською діяльністю та реконструкцією поліського автентичного співу і гри на традиційних музичних інструментах. В репертуарі колективу: обрядові, позаобрядові твори, побутові танці та інструментальна музика Рівненського Полісся. Сценічним вбранням для колективу служать оригінальні народні костюми початку-середини ХХ

століття, зібрані у фольклорних експедиціях. Керує колективом Ірина Сливчук [Гурт «Веснянка»], що по-між іншим, опікується ще одним вже дитячим гуртом «Весняночка», що був створений 4 роки по тому в 1987 році. «Весняночка» співає теж поліський репертуар, адаптований до дитячого виконання. На сцену діти виходять також в оригінальних дитячих автентичних строях початку-середини ХХ ст., відреставрованих за зразками, зібраними у фольклорних експедиціях на Рівненському Поліссі [Гурт «Весняночка»].

Успішним поступом народно-виконавської освіти відзначається Харківська державна академія культури (ХДАК). У 1991 році тут було відкрито Кафедру народного співу та музичного фольклору яку з 2001 року очолює Віра Осадча, яка також є провідним спеціалістом. З ініціативи В. Осадчої на базі Кафедри створено лабораторію фольклору та архів народної музики Слобідської України, що є джерельним ресурсом навчально-методичного та репертуарного забезпечення навчального процесу. На базі кафедри в першій половині 90-х років було організовано студентські фольклорні ансамблі «Купалонька» (кер. А. Кулик), «Горлиця» (кер. А. Гуріна). Зараз на базі Кафедри функціонують теж два фольклорні ансамблі «Лада» (кер. О. Шишкіна) та «Фарби» (кер. Г. Бреславець) [Осадча 2014:19].

При Київському університеті культури і мистецтв успішно функціонує фольклорний гурт «Крालиця», утворений в 1991 році, засновником рівненського гурту «Джерело» Іваном Синельниковим. «Крालиця» є фактично навчальною лабораторією для майбутніх керівників фольклорних колективів [Sinelnikova, V., Sinelnikov, I. 2019]. Необхідною складовою творчого процесу є обов'язковий виконавський аналіз експедиційного матеріалу, відбір пісень та їх транскрипція. Студенти також опановують характерну для того чи іншого твору манеру виконання, дикцію, артикуляцію, звуковидобування. Разом з цим «Кралаиця» активно концертує. Однак склад ансамблю не є постійним. Тут щороку випускаються і набираються нові учасники, з якими доводиться розпочинати роботу практично з нуля: від фольклорних експедицій, прослуховування записів, оволодіння манерою виконання [Гурт «Кралаиця»].

Висновки до Першого розділу

Отож, із матеріалу викладеного в Першому розділі можна зробити наступні висновки.

Сучасне українське вторинне фольклорне виконавство етнографічного спрямування до сьогодні лишається практично недослідженим. Також в фольклористиці не існує одностайної понятійної позиції, що вважати фольклорним виконавством та які його критерії та різновиди.

Історію українського етнографічного виконавства можна розділити на два періоди:

1) кінець 70-х – 80- ті роки, коли виникли перші гурти етнографічного спрямування такі як «Древо», «Родовід», «Надобридень» й інші та

2) від 90-х і до сьогодні, коли за взірцем перших колективів почали виникати подібні гурти «другої хвилі», часто засновані учасниками перших ансамблів.

Окрему специфіку мають фольклорні гурти організовані при навчальних та мистецьких закладах, що спрямовані на виховання професійних фольклорних виконавців, керівників фольклорних колективів тощо. Тут основний стратегічний курс визначається керівниками, основна ціль – теоретичне осмислення та практичне опанування автентичного виконання народної музики, склади учасників таких колективів непостійні.

Розділ II. Етнографічний фольклоризм у Львові

Львів – одне із перших міст, що в кінці 80-х років підхопило ініціативу «Древа» у новому на той час напрямку підході реконструктивного виконання народної музики. Цікавим виявився факт, що на початку історії українського етнографічного виконавства, більшість учасників гуртів зустрічалися на спільних виступах та були знайомі. Таким чином, вони ділилися своїм досвідом, секретами опанування народного співу тощо. Ця традиція існує й до сьогодні, однак шляхи переймання досвіду в більшості випадків перейшли до інтернету чи соціальних мереж.

Окрім діяльності описаних в 2-му розділі гуртів, у Львові існувало й існує низка інших ансамблів. Це тріо «Три барви», який виник на початку 2000-х гуртів та існував кілька років. Більш відомою була діяльність гурту «До схід сонця», що виник в 2007 році та зараз практично не функціонує із-за об'єктивних причин. Також у Львові до сьогодні активну діяльність проводять гурти «Родинна капела» (під керівництвом Надії Кондратенко) та «Бойє» (Бойківського товариства). Однак, ми обмежили дослідження найбільш яскравими гуртами, а характеристика діяльності цих колективів становитиме наступний етап дослідження.

2.1. Фольклорні гурти

2.1.1. «Родовід»

Легендарний львівський фольклорний гурт «Родовід» у складі Лесі Редько, Оксани Осташевської та Іванни Шевчук. Цей гурт вперше на західній Україні почав виконувати народні пісні в манері максимально наближеній до автентичної та цим самим розпочав на західних теренах новітню історію так званого етнографічного фольклоризму.

«Родовід» почав свою діяльність у 1990 році з ініціативи випускника Рівненського інституту культури Юрка Кондратенка. Експедиційні записи зроблені Ю. Кондратенком склали й перший репертуар колективу; пізніше він поповнився творами у записах Володимира Гошовського, Євстахія Дюдюка та

піснями із родинних сіл самих учасниць гурту. Цікавим виявився факт, що Оксана Осташевська та Іванна Шевчук походять із Бойківщини та ще пам'ятають що та як співали у їхніх селах. Отож сьогоднішній репертуар «Родоводу» складають обрядові твори з Бойківщини, Надсяння та Опілля: колядки, щедрівки, гаївки, риндзівки, весільні, рідкісні трудові ланканки до худоби, вівкання, гойскання а також чимало звичайних балад та ліричних пісень.

Вперше колектив серйозно про себе заявив 14 січня 1991 року у Києві на різдвяному концерті «Ой дай, Боже», що відбувся в театрі ім. Івана Франка (реж. В. Вовкун). З цього моменту «Родовід» розпочинається активне мистецьке життя. Їх запрошують взяти участь у серії музичних передачах з Мартою Кінасевич на Львівському радіо («Колядки», «Веснянки», «Балади», «Ліричні пісні»). Влітку 1991 року «Родовід» виступає на фольклористичному семінарі у Польщі та Всеукраїнському конкурсі «Червона рута». В наступному 1992 році колектив запрошують на Міжнародний музичний фестиваль «Грай, канкеле», що відбувся у м. Вільнюс (Литва). У 1993 році колектив бере активну участь в тепепередачах Львівського телебачення та в Першому Всепольському фестивалі національних меншин «Гданськ-Гдиня-93». В 1994 році ансамбль виступає на фестивалі «Фольклорна толока», а в 1996 на фестивалі традиційної народної культури «Покуть» в м. Харків. В другій половині 90-х «Родовід» є постійним учасником львівських фестивалів «Горицвіт», фольклорних семінарів польської музичної фундації «Muzyka Kresow» в Любліні (Польща), в цих же роках з ініціативи Союзу Українок колектив проводить серію концертів у військових частинах Львова.

У 2003 році гурт «Родовід» виступає на 17-му Фестивалі української культури в м. Сопот (Польща), згодом його неодноразово запрошують на Міжнародний фестиваль «Країна мрій» у Києві. До кінця 2000-х ансамбль співає на фестивалях «Галицькі фестини», «Велика коляда», «Пісні незабутого краю» та інш. Колектив проводить серію лекцій-концертів в навчальних закладах Львова, Дрогобича, Рівного, бере участь практично в усіх заходах

Львівського Музею народної архітектури та побуту, виступає на презентаціях та інших культурних подіях області.

У серпні 2010 року «Родовід» дістає диплом ІХ Міжнародного молодіжного фестивалю традиційної культури «Древлянські джерела» в м. Рівне. Згодом колектив бере участь у фестивалях «Ладовиці» (2016), «Радуйся, Боже, просвіщайся, земле, Син Божий народився» (2017), «Дар десь пребагатий» (2019) у м. Хмельницький, «Велика коляда» (2010, 2011, 2012), «Різдвяні зустрічі» (2018) у Львові та інші. Гурт «Родовід» до сьогодні продовжують запрошувати на телебачення, концерти, презентації та інші події у Львові та західному регіоні. [Інтерв'ю з гуртом «Родовід»]

2.1.2. «Коралі»

Гурт автентичної музики “Коралі” був заснований у 2001 році у Львові. Мета створення – відродити та продовжити народну музичну традицію, оживити старовинні мелодії, більшість яких записані самими учасниками гурту у багатьох фольклорно-етнографічних експедиціях.

В репертуарі колективу багато обрядових та необрядових народних пісень із різних етнографічних регіонів України, деякі виконуються в супроводі музичних інструментів (скрипка, телинка, бубон, дзвіночки). При виконанні колектив старається відтворити діалектичні особливості мови та манери співу. Задум виник, коли скрипалька Галина Похилевич з етномузикологінею Ларисою Лукашенко записували фольклор на Підляшші й Берестейщині, які нині перебувають у складі Польщі й Білорусі. Манера співу там відрізняється від галицької. І виникло відчуття: коли б опанувати пісенні традиції усіх етнічних земель українців — що то була б за сила! "Є багато гуртів, які співають винятково Київщину, Полтавщину, або тільки Полісся, а нам захотілося показати, що Україна надзвичайно розмаїта, — каже Галина Похилевич. — І ми задумали нанизувати, як намистинки на нитку, пісні з кожного українського краю" [Україна молода]. Так виникла назва гурту: Коралі.

Учасники колективу:

Людмила Зборовська (1964 р.н.) – актриса театру "И люди и ляльки", шанувальниця народної музики, в минулому – учасниця кількох фольклорних проєктів.

Лариса Лукашенко (1970 р.н.) – етномузикологиня, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри «Музичної фольклористики», науковий співробітник Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної фольклористики при Львівській державній музичній академії ім. М. Лисенка.

Галина Похилевич (1968 р.н.)– фольклорист, в минулому співробітник Інституту народознавства НАН України.

Ідея створення гурту виникла у 2001 році у працівників Інституту народознавства НАНУ у Львові Лариси Лукашенко, Жанни Климпуш та Галини Похилевич. Сприяли виникненню ідеї художник- кераміст та філософ Юрій Маркович та мистецтвознавець Олесь Нога. Передумовою були багаторічний експедиційний досвід учасниць, спілкування з носіями та усвідомлення потреби відновлення народного музичного мистецтва. Першу свою програму фольклористики представили на розсуд глядачів на Різдво 2001-го, а офіційно днем народження "Коралів" вважається 6 травня 2001 року – День святого Юрія.

23–30 червня 2001 року «Коралі» беруть участь у Міжнародному Купальському святі в Козліках Белостцького воєводства у Польщі, та проводять експедицію на Північне Підляшшя. 15 грудня того ж року у гурті відбулись зміни – Жанна Климпуш переїжджає до Рівного. До колективу долучається Людмила Зборовська. У січні 2002 – гурт бере участь у Різдвяних програмах організованих Наталкою Криничанкою та хором Дударик.

З цього часу починається активна концертна діяльність гурту «Коралі». В березні 2002 року гурт гастролює по Вармінсько-Мазурському воєводстві. У Червні 2002 року беруть участь у фестивалі у Клайпеді (Литва) «Кораблі пливуть». 28 вересня 2002 – беруть участь у концерт на честь зустрічі Туринської Плащаниці у соборі св. Юра. 9 жовтня 2002 гурт влаштовує заключний концерт Міжнародної наукової конференції, присвяченій 80-літтю Володимира Гошовського у Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника. 30

листопада того ж року — «Коралі» є учасниками Лемківського концерту в театр ім. М. Заньковецької. 14 січня 2003 року – участь в Прощанні з колядою в Соборі св. Юра. 2 січня 2003 участь у Концертній програмі «Коляда» в рамках проекту Музика на зламі тисячоліть разом з гуртом «Дударик». 26 лютого 2003 відбувається прем'єра Різдвяного концерту «Іде по Україні коляда» у Соборі Св. Юра у Львові. 16 квітня 2004 відбувається Великодне дійство гурту Коралів в Інституті народознавства НАНУ. У липні 2005 гурт записує аудіоальбом у студії Едуарда Григор'єва, де представлені твори багатьох жанрів із різних регіонів України.

Жовтень 2005 — участь у Міжнародному фольклорному фестивалі у м. Штудгарт (Німеччина) та концерти у м. Льорах та Фрайбург. 21 листопада 2005 року гурт урочисто презентує свій аудіо-диск у музей Михайла Грушевського у Львові. 23 грудня 2005 «Коралі» влаштовують «Андріївські вечорниці» з товариством «Україна і світ».

У червні 2000 року вийшла друком монографія «Традиційні пісні українців Північного Підляшшя» (Львів:Камула), на матеріалі, зібраному Л.Лукашенко та Г. Похилевич. 29 вересня 2006 відбувається в органному залі Львова відбувається презентація книги.

У червні 2006 року «Коралі» виступають на Х фестивалі весільної обрядовості у м. Венгров (Польща), а 7–9 липня цього ж року на фестивалі «Країна мрій» у Києві. У серпні 2006 колектив знову відвідує Клайпеду, де співає на «Святі рибальства». У січні 2007 «Коралі» відвідують Різдвяний фестиваль у м. Біржай (Литва). У квітні 2007 в «Музеї ідей» (директор Олесь Дзиндра) разом із гуртом “Люди добрі” «Коралі» започатковують школу автентичного танцю. У серпні 2007 року гурт бере участь у концертах Ягелонського ярмарку в Любліні (Польща). У вересні 2007 – в Міжнародному фестивалі стародавнього мистецтва Густань Львівської області. 16 червня 2008 року – участь у Фестивалі одного подвір'я «Вуха» у Львові. 28 серпня 2008 співають на святкуванні дня міста Нові Стрілища (Львівська область) з нагоди 633 річниці. У серпні 2009 участь у «Країні мрій» у Львові. Протягом 2009-2011

втілюється Проєкт «Коралі» з Лесею Герасимчук, з програмою якого відбувається виступ у Кракові в рамках програми «Дні Львова у Кракові».

Листопад 2009 Г. Похилевич та Л. Лукашенко виступають на Концерті в рамках «Дні України» в Мюнхені (Німеччина). В Липні 2010 – виступ на фестивалі «Форт місія Захід» з проєктом Лесі Герасимчук,(разом з Генадієм Вербняним, Павлом Пащенком, Андрієм Войтюком).У січні 2011 «Коралі» беруть участь у XII різдвяному фестивалі «Велика коляда» у Львові.У серпні 2011 року колектив знову відвідує м. Біржаї (Литва), де виступає на концертах, присвячених Дню міста.

У Лютому 2012 року колектив розпочинає проєкт «Коралівські вечорниці», що відбуваються на різних локаціях на певні календарні свята (Явдохи, Юрія, Івана Купала тощо). Ці дійства тривали протягом 2-х років. Зокрема, 13 грудня 2013 гурт влаштовує «Коралівські вечорниці на Андрія» для активістів на Євромайдані у Львові.

У листопаді 2012 колектив запрошують на Міжнародний Фестиваль церковної та народної музики м. Батумі (Грузія).14 травня 2014 – «Коралі» влаштовують сольний концерт до Дня матері в Львівському Музеї ідей. У 2014-2016 роках гурт влаштовує численні Волонтерські для військових у Госпіталі прикордонників.

З 2010-х років «Коралі» постійні учасники народних обрядодійств, що відбуваються в Музеї народної архітектури та побуту ім. А. Шептицького «Шевченківський гай» у Львові – на Різдво, Великдень, Івана Купала та інш. Вже традиційними щорічними стали Різвяні колядування з відвідувачами від хати до хати в «Гаю».

Крім того гурт протягом 2002-2015 років беруть участь у численних експедиціях, серед яких: Північне Підляшшя у Польщі (Лукашенко-Похилевич, 2001-2002), Гуцульщина (Верховина, Зборовська-Похилевич, 2007), байдаркові експедиції по річках Айдар (Луганщина, 2008, Зборовська), Десна, Снов, Сейм (Чернігівщина, Сумщина, 2009, 2010, 2013, Зборовська), Східна Волинь (Крилів, 2015, Зборовська, Лукашенко).

В 2016 році гурт бере участь в Міжнародному фольклорному фестивалі «Кораблі плывуть» (Клайпеда, Литва), а червні 2018 року відвідує «Парад культур» у Франкфурті-на Майні та бере активну участь в організації Першого українського фестивалю в Німеччині «Борщик у глиняному горщику» в м. Ханненбах [Інтерв'ю із Л. Зборовською].

2.1.3. «Марвінок»

«Марвінок» - Львівський етнографічний гурт, який виконує традиційну фольклорну музику, у складі - Оля Руснак, Соломія Борійчук, Вікторія Михашук, Наталія Шуберт. Учасниці навчались разом в університеті ім. І. Франка, на факультеті культури і мистецтв, де в програмі був предмет народно-вокальна практика, на якому вивчали правильну манеру виконання автентичних пісень. Співали разом на заняттях в аудиторіях, а пізніше на площі Ринок, у 2006 році. Побачивши, що людям це дуже подобається, вирішили заснувати гурт, який спочатку називався «Дівич-вечір». Потім була перемога в «Конкурсі талантів» рідного університету. Пізніше вирішили змінити назву на «Марвінок». Тому офіційна дата зародження гурту «Марвінок» вважається 17 листопада 2006 року. Репертуар спочатку брали з університетських навчальних матеріалів.

Перший склад колективу був набагато більшим, це було 10 учасників-студентів. Поки навчались разом, склад не змінювався, а пізніше залишилось п'ятеро. Репертуар гурту поступово розширювався, за рахунок експедицій, які здійснювали самі студенти під час навчання. Також брали пісні й від інших виконавців. В складі на 2007 рік були Наталія Шуберт, Марта Мухар (Стефанів), Мирослава Петриниць (Рибинок), Оля Руснак, Соломія Борійчук та Вікторія Михашук.

З 2006 року почалась активна співпраця «Марвінка» із Музеєм народної архітектури і побуту у Львові ім. К. Шептицького «Шевченківський гай», де «Марвінок» виступав на всіх святах. На Великдень водили хороводи, на Різдво ходили із зіздами, колядували. Також виступали перед Президентом України -

В. Ющенком. Виступали на всіх заходах у Львові, на презентаціях книжок, в університеті. Перемогли на конкурсі «Таланти Франкового університету».

В репертуарі були пісні різних жанрів та різних регіонів – Полісся, Гуцульщина, Закарпаття, Центральна Україна, Захід, Волинь але основа – зимовий та весняний цикл пісень. Активно користувались збірником щедрівок та гаївок Михайла Мишанича (Галичина). Також брали пісні із регіонів, де народились та вирости.

Починаючи з 2011 року взяли участь у проєкті разом із ді-джеєм Kind of Zero. Цей виступ відбувався в рамках фестивалю «Тепле Різдво», організатори якого пропагують якісну автентичну українську музику і презентують найкращі національні традиції Надвірнянщини та загалом Прикарпаття та Гуцульщини. Завдяки співпраці гурту із ді-джеєм з'явилися музичні твори у стилі drum'n'bass та progressive у поєднанні з автентичним співом [Сайт «Фіртка»].

З цим проєктом гурт «Марвінок» часто виступав на вечірках, на фестивалі «Країна мрій», на показі мод дизайнерки Любці Черникової у Івано-Франківську тощо.

У вересні 2020 року гурт поїхав у турне у Фінляндію на три тижні, де давали по 2 концерти в день, а загалом відспівали близько 30 концертів. Також «Марвінок» був учасником на фестивалях у Боснії і Герцеговині, Грузії. Разом із польським колективом «Добриня» виступали у Львові. Також гурт, коли тільки був заснований, виступав у Москві на молодіжному форумі українців. Ще співали у Києві, Трускавці, Черкасах [Інтерв'ю з «Марвінком»].

2.2. Інші фольклористичні спілки

2.2.1. Громадська організація «Гурба»

Музична майстерня «Гурба» створена в 2017 році етномузикологинями Анною Черноус та Христиною Попович. Історія «Гурби» почалась з того, що засновникам організації запропонували створити міні-проєкт, пов'язаний із галицькою музикою для людей, які займаються вишивкою, щось ознайомче. Після успішного початку почали поступати інші пропозиції, таким чином заходи створювались один за одним, за підтримки колег, інших організацій.

Співпраця з іншими організаціями вимагала документованого підтвердження – це зумовило створення громадської організації.

Наступні віхи діяльності «Гурби» були в різних напрямках. На основі невеликої колекції музичних інструментів організували майстер-клас для дітей «Дримба і свистунець», який є популярним і до сьогодні. Після цього відбувся дитячий майстер-клас «Колядничок», де дітки мали вивчити колядку і віншівку. Це мали бути обов'язково автентичні зразки з Львівщини, бо гурт старається просувати галицьку музику. Загалом всі заходи створюють на основі галицької музики. Наступним кроком була циклічна подія «Вечорниці», тобто раз в місяць в бібліотеці ім. Романа Іваничука, організовуються співочі вечори для людей, які не мають стосунку до музики зовсім. Основна аудиторія – це жінки, чоловіків меншість, а вікова категорія від – 25 до 45 років, ще є кілька людей старших, і, бувають, молодші. Між собою учасниці вечорів називають свою діяльність «співотерапією», бо як показує практика, люди відчувають в цьому потребу, їм це дуже подобається і вони часто відвідують вечорниці.

Репертуар під'єднується до подій, які відбуваються протягом року, якщо це остання п'ятниця місяця, то кілька вечорів ідуть на ліричні пісні (звичайні), на колядки і щедрівки виділяється остання п'ятниця грудня і січня. В жовтні - 14 числа – пісні визвольних змагань, козацькі, стрілецькі. В Великий піст – це постові пісні а пізніше, після Великодня, – гаївковий репертуар. Основу співів складають звичайні пісні, те, «на чому душа може розгорнутись», репертуар сільського весілля є найпопулярнішим.

«Гурба» організувала кілька тематичних заходів, які були пов'язані з опільським весіллям, де учасниці «Гурби» відтворювали традиції: плели долю з барвінку, при тому знайомили учасників з весільними ладканками.

Ще одним із завдань, які були виконані – це цьогорічний фестиваль усної оповіді «Озерце», який організовує Юрій Андрухович. Суть фестивалю в тому, щоб заохочувати молодих людей до створення розповідей протягом 10 хвилин, це був, свого роду, літературний конкурс. «Гурба» на цьому дійстві розповідала учасникам про кобзарів, грали на лірі.

Також колектив проводить активні експедиційну діяльність. Першим поштовхом до експедицій був чоловік, який сам просив записати гаївки, які перейняв від матері, зі всією додатковою інформацією як і при яких умовах вони виконувались. Гаївки були з с. Кругів, Золочівського району. Наступні експедиції відбулися в с. Старичі, по якому Анна Черноус писала свою дипломну роботу і таким чином хотіла віддати людям те, що вона записала в селі. Також записи проводились в с. Краковець, Чернилява [Інтерв'ю з «Гурбою»].

2.2.2.Аматорське танцювальне об'єднання «Дриг»

Спільнота виникла у жовтні 2018 році. Все сталося дуже спонтанно: після літньої школи «Рись» її учасники так запалились виконанням народної музики та танців, що вирішили продовжувати таку діяльність самостійно. Так організувався основний склад «Дригу»: Людмила Зборовська (скрипка), Андрій Сілецький (скрипка-втора), Дана Бончук (віолончель), Поля Запольська, Лілія Фецинець (бубон), Надія Кондратенко (скрипка). Епізодично приєднувався Андрій Німець, який грав на цимбалах. Тепер цимбали освоює Андрій Сілецький. Майстер-класи проводились в приміщенні Першого театру для дітей і юнацтва, завдяки Дані Бончук, в репетиційній залі, але пізніше перейшли на подвір'я цього театру. Найперші танці були організовані під відкритим небом у парку Івана Франка. Зараз школа танців «Дриг» відбувається у Театрі ляльок.

В репертуарі «Дригу» танці, які проводить Школа танцю «Божичі» і також гурт «Буття»: «Горлиця», «Гречаники», польки, вальси, краков'як, «Картошка», «Ойра», «Падеспанець», «Решето», «Хрущ», «Горобчик», «Аркан», «Млинчики», «Яків» та багато інших. Організація заснована на добровільних засадах, але тим не менш, у спільноти є дуже багато прихильників. Фінансування також немає, окрім добровільних внесків під час танців, «на бубон». Танці проводились регулярно щонеділі, ввечері о 18:00, не зважаючи на різні ситуації (звичайно, окрім карантинних періодів) [Інтерв'ю з Л. Зборовською].

2.2.3. Майстеркласи народного співу

Учасниця гурту «Коралі» та одна із лідерок «Дригу» Людмила Зборовська віднедавна почала проводити власні майстер-класи, де вона намагається донести, що традиційний спів це не є сценічний спів, а автентика - це спосіб життя. Люди збираються за разом, де спів сприймається як спосіб комунікації.

Людмила Зборовська відвідувала майстер-класи Уляни Горбачевської (Львів), Сусанни Карпенко, Домініки Чекур, пані Люби Федьків із Вовчого Сколівського р-ну Львівської області. За словами Л. Зборовської «...маючи певний досвід та порівнюючи майстер-класи, можу сказати, що коли приїжджають сільські співаки, то співають, як дихають. Для них це органіка, і це велике щастя, мати таку нагоду поспостерігати за ними. А вже вторинні виконавці, вони вже самі, методом проб і помилок вибудовують свою систему навчання, як дійти до певного звуку, як взяти верхні ноти, розширити свій діапазон» [Інтерв'ю з Л.Зборовською].

Цікавий підхід застосовує львівська співачка та акторка Уляна Горбачевська: вона нероздільно пов'язує спів із рухом тіла, з фізикою, обов'язковими є вправи на дихання, на посилення енергії. Також міркування із міркувань Л. Зборовської можна зробити висновок, що зараз вкраплення фольклору є модним, тому люди все більше цікавляться народними піснями. Цьому сприяє діяльністю таких співаків як Уляна Горбачевська, «Курбаси», які на своїх концертах захоплюють людей, і тому вони ідуть до них на майстер-класи, хочуть навчатись співати народних пісень. Інша причина того, що люди почали частіше відвідувати такі заходи є те, що з глобалізацією, коли ми бачимо, що в мові з'являється багато англомовних слів, ми втрачаємо своє коріння. І, напевно, люди розуміють якимось інтуїтивно, що потрібно призупинити цей процес. А старовинні пісні, народні, повертають нас до архаїки, яка втрачається в місті. Також напрямок вторинного виконавства розвивається за рахунок таких проектів як «Поліфонія», також можливості поїхати в експедицію, спільноті «Рись», де кожен бажаючий може послухати лекції видатних фольклористів [Інтерв'ю з Л.Зборовською].

Висновки до Другого розділу

Вивчивши історію етнографічного фольклоризму у Львові, можна зробити наступні підсумки. Насамперед, львівський гурт «Родовід» був одним із перших гуртів етнографічного спрямування, що виник невдовзі за київським гуртом «Древо» став одним із гуртів першого етапу українського виконавства цього спрямування. Цю ініціативу у 2000-х роках було підхоплено гуртами молодшої генерації «Три барви», «Коралі», «До схід сонця» та «Марвінок». Продовжувачами цього руху більш в інтерактивному напрямку наприкінці 2010-х років стали Громадська організація «Гурба» та танцювальне об'єднання «Дриг». Ще одним напрямком виконавства стали майстер класи народного співу та танців, що організовували учасники гуртів та об'єднань.

Результатом є те, що у Львові на сьогодні склалася стійка співпраця фольклорних гуртів та об'єднань: гурти працюють у співпраці, часто учасник одного проекту бере участь й у іншому тощо. Цю діяльність підтримує громада переважно постійних відвідувачів та учасників фольклорних дійств, що разом відроджують народні традиції у контексті сучасного суспільства.

Висновки

Історія українського вторинного фольклорного виконавства етнографічного спрямування розпочалася в кінці 70-х років з діяльності київського гурту «Древо». Ця ініціатива невдовзі була підхоплена і слідом за «Древом» в різних містах України починають виникати етнографічні гурти не тільки вокального але й інструментального та вокально-інструментального складу. У Львові починання «Древа» було підхоплено гуртом «Родовід», що став першим гуртом етнографічного спрямування на Західній Україні.

Історію українського етнографічного виконавства можна розділити на два періоди:

1) кінець 70-х – 80- ті роки, коли виникли перші гурти етнографічного спрямування такі як «Древо», «Родовід», «Надобридень» й інш. та

2) від 90-х і до сьогодні, коли за взірцем перших колективів почали виникати подібні гурти «другої хвилі». Серед львівських гуртів цей напрям найбільш яскраво представляє діяльність «Коралів», «Марвінка», Громадського об'єднання «Гурба».

Усі львівські гурти проводять активну експедиційну роботу, досліджуючи народний спів безпосередньо від його автентичних носіїв та поповнюють свій репертуар переважно з власноруч записаних експедиційних матеріалів.

Особливість львівських фольклористичних спілок вбачається в нових формах діяльності таких як творча майстерня, аматорське об'єднання; активній інтерактивній роботі із глядачами, залученні їх до виконання обрядів, співу, танців і т.д. Більшість гуртів та об'єднань проводять майстеркласи співів, танців, традиційних обрядів із широкою аудиторією.

Зважаючи на зростаючу тенденцію розвитку етнографічного напрямку вторинного виконавства в Україні загалом і у Львові зокрема, можна припустити, що із зміною поколінь змінилося ставлення до автентичної музики, оскільки, люди почали відчувати зв'язок поколінь та цінність культурного спадку. Отож в майбутньому можна спрогнозувати тенденцію зростаючого інтересу до народної музики в її живому неаранжованому вигляді а відповідно і активізацію вторинної виконавської діяльності у різних виявах.

Список використаних джерел.

А. Інтерв'ю

Інтерв'ю з Євгеном Єфремовим

Інтерв'ю з Людмилою Зборовською

Інтерв'ю з учасницями гурту «Родовід»

Інтерв'ю з учасницями гурту «Марвінок»

Інтерв'ю з учасницями Громадського об'єднання «Гурба»

Б. Література

Sinelnikova, V., Sinelnikov, I. (2019). Аспекти дослідження молодіжного фольклорно-ансамблевого співу в українському мистецтвознавстві. Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство», (41), 127–133.

Гапон Л. (2010). До проблеми виховання співака у вторинному фольклорному ансамблі. Вісник Львівського університету. Львів, 2010. Вип. 43. С 294-301.

Грица С. (2002). Трансмісія фольклорної традиції: Етномузикологічні розвідки. Київ-Тернопіль: «Астон». 236 с.

Дей О. (1980). Досягнення та перспективи розвитку сучасної української фольклористики. Народна творчість та етнографія. № 6. С. 11–19.

Єфремов Є., Пономаренко В. (1989). Дослідження локальної народнопісенної традиції як основа діяльності вторинного фольклорного ансамблю. Українське музикознавство. Вип. 24. Київ: Музична Україна. С. 3–16.

Іваницький А. (1997). Українська музична фольклористика: методологія та методика. Київ: Заповіт.

Карчова Ю. (2012). Основні тенденції сучасного фольклорного ансамблевого виконавства (на прикладі гуртів «Древо» і «Дахабраха»). Культура України. Випуск 38.

Карчова Ю. (2016). Українське народнопісенне виконавство в професійній музичній практиці останньої третини ХХ – початку ХХІ століть: дис. на здоб. наук ст. канд. мист. Харків.

Клименко І. (2019). На перший ювілей Олександра Терещенка. Проблеми етномузикології. В. 14. Київ. С. 170-171.

Осадча В. (2014). Професійна підготовка співаків народного спрямування на методологічній основі української етномузикології // Народна музика Волині та Полісся : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції до 35-річчя кафедри музичного фольклору та 200-річчя з дня народження Оскара Кольберга. Рівне. С.13-22.

Патрича Д. (1983). Репертуар фольклорних колективів Донеччини. Народна творчість та етнографія. № 4. С. 84 – 85.

Путилов В. (1980). Фольклорна спадщина слов'ян: теоретичні аспекти і методи вивчення. Народна творчість та етнографія. № 5. С. 11–16.

Шевченко Н. (2015). Синтез співацьких манер в українській музиці кінця ХХ – початку ХХІ століть: дис. на здоб. наук ст. канд. мист. Івано-Франківськ.

В. Електронні ресурси

Ансамбль Д. Покровського [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%B1%D0%BB%D1%8C_%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%8F_%D0%9F%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE

Гурт «Божичі» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.bozhychi.com.ua/svit>

Гурт «Буття» а [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D1%82%D1%82%D1%8F_\(%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%B1%D0%BB%D1%8C\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D1%82%D1%82%D1%8F_(%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%B1%D0%BB%D1%8C))

Гурт «Буття» б [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://buttiakyiv.wixsite.com/buttia>

Гурт «Веснянка» [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.pdm.org.ua/narodnyy-folklorno-etnografichnyy-gurt-vesnyanka>

Гурт «Весняночка» [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.pdm.org.ua/zrazkovyy-dytyachyy-folklornyy-gurt-vesnyanochka>

Гурт «Володар» [Електронний ресурс]. Режим доступу :
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80>

Гурт «Гуляйгород» [Електронний ресурс]. Режим доступу :
<http://gulgorod.com/pro-hurt/>

Гурт «Гуртоправці» [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://www.pisni.org.ua/persons/325.html>

Гурт «Джерело» [Електронний ресурс]. Режим доступу :
https://rvnews.rv.ua/post/view/30-richniy_yuviley_vidsvyatkuvav_rivnens_kiy_fol_klorniy_ansambl__dzherelo_

Гурт «Дике поле » [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.la-boutique-ukrainienne.com/uk/cd/folklore-authentique/dyke-pole-kirovohrad-dyke-pole>

Гурт «Древо» [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://drevo.etnoua.info/pro-hurt-drevo/>

Гурт «Крالیця» а [Електронний ресурс]. Режим доступу: :
<https://www.facebook.com/groups/149637831756940/>

Гурт «Крالیця» б [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8F>

Гурт «Марвінок» [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://www.facebook.com/%D0%A4%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA-%D0%B3%D1%83%D1%80%D1%82-%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B2%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%BA-462940913775742/>

Гурт «Муравський шлях» [Електронний ресурс]. Режим доступу :
<https://www.pisni.org.ua/persons/1547.html> «Муравський шлях»

Гурт «Надобридень» [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C>

Гурт «Родовід» [Електронний ресурс]. Режим доступу :
<https://www.facebook.com/groups/944546215678255> «Родовід»

Гурт «Сільська музика» [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.pdm.org.ua/narodnyu-etnogurt-silska-muzyka>

З історії «Древа» [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://drevo.etnoua.info/vse/z-istorii-dreva/>

Кафедра музичного фольклору » [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://muraschko.at.ua/publ/1-1-0-1>

Сайт «Фіртка» [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://firtka.if.ua/blog/view/teple-rizdvo-folkgurt-marvinok-i-kind-of-zero-zigrili-nadvirnu-foto124216>

Україна молода [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://www.umoloda.kiev.ua/number/970/225/35256/>

Українська музична енциклопедія (2006). Т. 1. Київ: ІМФЕ ім. М. Рильського. [Електронний ресурс]. Режим доступу
https://musicinukrainian.files.wordpress.com/2020/11/ukrainska_muzychna_entsyklopediia_tom_1.pdf

Додатки.

Додаток А. Світлини

16 січня 2019 р.

Гурт «Родовід» у Хмельницькому на всеукраїнському різдвяному фестивалі "Дар днесь пребагатий".

2017 р.

Гурт «Коралі» на фестивалі Україна – Польща – Білорусь у Мукачівському замку

Гурт «Марвінок»

Аматорське танцювальне об'єднання «Дриг»

Тріо автентичного співу «Родовід» разом із громадською організацією «Гурба»

Додаток Б. Питальник для учасників інтерв'ю

Персональні дані

Прізвище, ім'я, по-батькові кожного з учасників гуртів, організацій та об'єднань.

Дата народження та місце.

Національність.

Освіта, фах та рід занять.

Походження (місце народження та проживання).

Важливі події в житті, що вплинули на створення або бажання співати в колективі.

Музична біографія.

Діяльність - співак, інструменталіст чи танцівник.

Аматорське чи професійне виконання, традиційне, сценічне, самодіяльне чи естрадне виконавство.

Позиція у виконавському колективі (на перших чи другорядних ролях)

Мотив (вроджена схильність, природні здібності чи набуте бажання, сімейні традиції, вплив видатних виконавців, амбіції та все те, що привело до теперішнього стану)

Історія створення гурту та основні етапи (початкові етапи становлення гурта, перші запрошення учасників в гурти)

Незвичні випадки та історії, пов'язані із власним музикуванням і музикою взагалі.

Репертуар

Обсяг, кількість співаних і знаних мелодій/пісень, склад та класифікація.

Засвоєння. Звідки, від кого почуті мелодії/гра на інструментах; коли, в який період (в дитинстві, юності..); за яких умов (прислухаючись, беручи участь у виконанні, чи спеціально, навчаючись у батьків, родичів, виконавців)

Вміння імпровізувати; власна творчість/співтворчість.

Улюблені твори, жанри.

Що співають, грають, танцюють:

під час особливих подій родинного життя (весілля, хрестини та інші важливі родинні події)

під час календарних свят (зимових, весняних, літніх, осінніх)

про історичні події

про кохання

на духовну тематику

для слухання (при оповідках, байках; про звірів)

до танцю, при гулянні (для розваги за столом)

Перспектива

Бачення колективу, організації, об'єднання в майбутньому, етапи розвитку.

Чи планується збільшення учасників, за яких умов.

Чи планується навчання: співу народних пісень, музикуванню на інструментах, танцю, майстер-класи.

Музична діяльність

Частота виступів (за власною ініціативою/запрошення)

На яких українських фестивалях брали участь.

Чи хотіли б організувати схожі фестивалі.

Чи є досвід виступів на міжнародних музичних фестивалях.